

Sygn. akt XVII AmC 1620/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 lutego 2013 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w składzie:

Przewodniczący: SSR del. Adam Malinowski

Protokolant: Marika Józefczyk

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 15 lutego 2013 r. w Warszawie sprawy

z powództwa (...) w P.

przeciwko (...)S.A. z siedzibą w W.

o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone

1. uznaje za niedozwolone i zakazuje pozwanemu wykorzystywania w obrocie z konsumentami postanowienia wzorca umowy o treści:

"Bank nie ponosi odpowiedzialności za ewentualne szkody powstałe w wyniku zaistnienia okoliczności niezależnych od Banku";

2. zasądza od pozwanego na rzecz powoda, tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, kwotę 360 (trzysta sześćdziesiąt) złotych;

3. nakazuje pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa (Kasa Sądu Okręgowego w Warszawie), tytułem nieuiszczonej opłaty od pozwu, od której powód był zwolniony, kwotę 600 (sześćset) złotych;

4. zarządza publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt strony pozwanej.

sygn. akt XVII AmC 1620/12

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 2012-03-12 powód – (...) z siedzibą w P. - domagał się uznania za niedozwolone i zakazania wykorzystywania w obrocie z konsumentami postanowienia o treści:

"Bank nie ponosi odpowiedzialności za ewentualne szkody powstałe w wyniku zaistnienia okoliczności niezależnych od Banku (...)."

zawartego § 13 ust. 1 wzorca umowy "Regulamin produktów kredytowych dla Klientów Indywidualnych w (...)SA", którym posługuje się pozwany – (...)S.A. z siedzibą w W.. Nadto wniósł o zasądzenie kosztów procesu.

W ocenie powoda wskazane postanowienie wzorca umowy stanowi niedozwoloną klauzulę, gdyż jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumentów. Wypełniałoby tym hipotezę art. 385[1] § 1 kc, zgodnie z którym niedozwolonymi są postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, niezgodnione z nim indywidualnie, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy – z wyłączeniem postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Powód wywodził, że przedmiotowe postanowienie przewiduje wyłączenie odpowiedzialności banku wobec konsumentów za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania.

Pozwany domagał się oddalenia powództwa, wniósł o zasądzenie kosztów procesu oraz o przeprowadzenie rozprawy, zgodnie z art. 479[17] § 2 kpc.

Nadto pozwany wskazał na okoliczność wpisania tożsamej klauzuli z kwestionowaną do prowadzonego przez Prezesa UOKiK rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone pod pozycją pozycją (...), o treści: „Bank nie odpowiada za straty spowodowane okolicznościami niezależnymi od Banku”, w której to sprawie powodem było również (...).

Pozwany podniósł także, iż „kilka miesięcy temu” zaprzestał stosowania kwestionowanej klauzuli oraz, że usunięto ją z regulaminu.

W reakcji na powyższe, powód pismem z dnia 2012-08-04 (data z pisma) podtrzymał w całości wszystkie wnioski i argumenty przytoczone w pozwie, dodatkowo wskazując, iż zakwestionowana klauzula nie jest tożsama z postanowieniem już wpisanym do rejestru, a jedynie podobnym. Odnosząc się natomiast do twierdzenia pozwanego, iż „kilka miesięcy temu” wycofał się ze stosowania klauzuli, wskazał na wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie (wyrok SA z dnia 25 maja 2010 r., sygn. akt VI ACa 1256/09), w myśl którego „zgodnie z przepisem art. 6 kc dowód zaniechania stosowania zakwestionowanych wzorców umów winien obciążać pozwaną, jeżeli na tę okoliczność się powołuje. Pozwana takiego dowodu nie przedstawiła; dowodem tym nie może być zeznanie świadka”.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwany ((...)SA) prowadzi działalność gospodarczą polegającą na świadczeniu usług bankowych. W ramach tej działalności opracował i posługiwał się w obrocie z konsumentami postanowieniem wzorca umowy o treści "Bank nie ponosi odpowiedzialności za ewentualne szkody powstałe w wyniku zaistnienia okoliczności niezależnych od Banku (...)".

Zgodnie z art. 227 kpc przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie. W konsekwencji nie mogły być przedmiotem postępowania dowodowego okoliczności przedmiotowo nieistotne, zaś postępowanie dowodowe zostało ograniczone do normatywnie wyrażonych przez ustawodawcę przesłanek uznania postanowień wzorca umowy za niedozwolone

Art. 230 kpc stanowi, że gdy strona nie wypowie się co do twierdzeń strony przeciwnej o faktach, sąd, mając na uwadze wyniki całej rozprawy, może fakty te uznać za przyznane. Za podstawę ustalenia stanu faktycznego Sąd przyjął zatem wzajemnie niekwestionowane twierdzenia stron.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo zasługuje na uwzględnienie.

Okolicznością sporną między stronami była zasadność wniesienia pozwu z uwagi na rozszerzoną prawomocność wyroku uwzględniającego powództwo o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone.

Sąd ocenił za wiarygodne twierdzenia strony powodowej dotyczące okoliczności daty posługiwania się przedmiotowym wzorcem umowy przez pozwanego. Twierdzenia te należało uznać za dostatecznie udowodnione wobec przedłożenia przez powoda wydruku komputerowego wzorca umowy stosowanego przez pozwanego. Dodać przy tym należy, iż pozwany w żadnym fragmencie wniesionej przez niego odpowiedzi na pozew nie stwierdził w sposób kategoryczny, iż nie stosował przedmiotowego postanowienia w terminie, o którym mowa w art. 479[39] kpc.

Odnosząc się do zarzutu pozwanego, wskazać należy, że tzw. rozszerzona prawomocność orzeczeń tutejszego Sądu oznacza, że orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne

organy państwowe i organy administracji publicznej, a także inne osoby (art. 479[43] w związku z art. 365 kpc). Jak wskazał Sąd Najwyższy w uchwale z dn. 2008-10-07 (III CZP 80/08) abstrakcyjna kontrola postanowień wzorca umowy dokonywana przez SOKiK nie może prowadzić do generalnego wyłączenia danej klauzuli z obrotu – wydany w toku postępowania wyrok dotyczy postanowienia określonego wzorca, a nie postanowienia w ogóle. Odmienne interpretacja budzi poważne wątpliwości, gdyż stanowi ograniczenie prawa do obrony, a co za tym idzie realizacji prawa do sądu. W konsekwencji należy uznać, że rozszerzona prawomocność wyroku uwzględniającego powództwo o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone nie wyłącza możliwości wytoczenia powództwa przez tego samego lub innego powoda przeciwko innemu przedsiębiorcy, niebiorącemu udziału w postępowaniu, w którym zapadł wyrok, stosującemu takie same lub podobne postanowienia wzorca, jak wpisane do rejestru klauzul niedozwolonych. Sąd Najwyższy opowiedział się zatem za przyjęciem, na gruncie art. 479[43] kpc, jednostronnie rozszerzonej prawomocności materialnej orzeczenia, tj. tylko na rzecz wszelkich osób, a nie przeciw wszelkim osobom. Sąd orzekający w tej sprawie w pełni podziela stanowisko wyrażone w powyższej uchwale. Potwierdza je również praktyka orzecznicza Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (por. np. wyrok z dn. 2005-08-22., sygn. akt XVII AmA 21/05; z dnia 2005-03-07, sygn. akt XVII AmA 6/04) oraz Sądu Apelacyjnego (por. np. wyrok SA w Warszawie z dnia 2010-12-10., sygn. akt VI ACa 500/10).

Zważywszy na stanowisko strony pozwanej, w szczególności na brak sporu stron co do uznania niedozwolonego charakteru kwestionowanego zapisu wzorca, rozważania odnośnie okoliczności sprawy można ograniczyć do najistotniejszych stwierdzeń.

Przechodząc do oceny postanowień wzorca pod kątem ich niedozwolonego charakteru, wskazać należy, co następuje.

Stosownie do treści art. 385[1] §1 kc, aby uznać dane postanowienie umowne za niedozwolone musi ono spełniać cztery przesłanki tj.: (I) postanowienie nie zostało indywidualnie uzgodnione z konsumentem, (II) ukształtowane przez postanowienie prawa i obowiązki konsumenta pozostają w sprzeczności z dobrymi obyczajami, (III) powyższe prawa i obowiązki rażąco naruszają interesy konsumenta oraz (IV) postanowienie umowy nie dotyczy sformułowanych w sposób jednoznaczny głównych świadczeń stron.

Ostatnia z wymienionych przesłanek, o której mowa w zdaniu drugim art. 385[1] § 1 kc, zachodzi w niniejszej sprawie, gdyż omawiane postanowienie nie reguluje głównych świadczeń stron. Główne świadczenia pozwanego z tytułu zawartych umów polegają bowiem na prowadzeniu rachunku kredytowego konsumenta, zaś konsumenta na spłacie wynikającej z uruchomienia produktu kredytowego (§2 pkt 19 i 30 regulaminu).

Przesłanka braku indywidualnego uzgodnienia nie może w tej sprawie mieć znaczenia wobec abstrakcyjnego charakteru kontroli postanowienia wzorca umownego. Sąd nie bada w niniejszym postępowaniu konkretnych stosunków istniejących pomiędzy kontrahentami, ale wzorzec i treść hipotetycznych stosunków, jakie powstałyby pomiędzy pozwanym a potencjalnym konsumentem. Nie ma zatem znaczenia, czy jakaś konkretna umowa była między stronami negocjowana ani nawet czy wzorzec był, czy też nie był zastosowany przy zawieraniu jakiegokolwiek konkretnej umowy. Kontrola ta ma bowiem charakter oceny ex ante i obejmuje wzorzec, nie zaś konkretną umowę. Istotny jest zatem fakt, że pozwany wprowadził oceniany wzorzec do obrotu poprzez wystąpienie z ofertą zawarcia umowy z wykorzystaniem go.

Dla zastosowania omawianego przepisu przesłanki II (sprzeczność z dobrymi obyczajami) i III (rażące naruszenie interesów konsumenta), choćby ze względu na verba legis, muszą zachodzić równocześnie. Z reguły rażące naruszenie interesu konsumenta jest naruszeniem dobrych obyczajów, ale nie zawsze zachowanie sprzeczne z dobrymi obyczajami rażąco narusza ten interes.

Poprzez dobre obyczaje rozumiemy pewien powtarzalny wzorzec zachowań, który jest aprobowany przez daną społeczność lub grupę. Są to pozaprawne normy postępowania, którymi przedsiębiorcy winni się kierować. Ich treści nie da się określić w sposób wyczerpujący, ponieważ kształtowane są przez ludzkie postawy uwarunkowane zarówno przyjmowanymi wartościami moralnymi, jak i celami ekonomicznymi i związanymi z tym praktykami życia gospodarczego. Wszystkie one podlegają zmianom w ślad za zmieniającymi się ideologiami politycznymi i społeczno –

gospodarczymi oraz przewartościowaniami moralnymi. W szczególności zaś, dobre obyczaje to normy postępowania polecające nienadużywanie w stosunku do słabszego uczestnika obrotu posiadanej przewagi ekonomicznej.

W niniejszej sprawie naruszeniem dobrego obyczaju jest wyłączenie możliwości dochodzenia przez konsumenta roszczeń z tytułu szkody powstałej w wyniku zaistnienia „okoliczności niezależnych” od banku. Zdaniem Sądu niedopuszczalnym jest, by tak niedookreślone okoliczności przysparzały konsumentowi dodatkowych utrudnień w dochodzeniu swoich praw, stawiając przedsiębiorcę w lepszym położeniu.

Konkludując należy stwierdzić, że przedmiotowe postanowienie narusza zasady równorzędnego traktowania konsumenta oraz niewykorzystywania uprzywilejowanej pozycji profesjonalisty przy zawieraniu umowy, co należy zakwalifikować jako sprzeczne z dobrymi obyczajami, zwłaszcza z uwagi na fakt, iż pozwany jest nie tylko profesjonalistą, ale także instytucją zaufania publicznego.

W zakresie oceny stopnia naruszenia interesów konsumentów Sąd tutejszy podziela opinię Sądu Apelacyjnego w Warszawie (wyrok z dnia 2006-06-27, sygn. akt VI ACa 1505/05), że naruszenie interesów konsumenta, aby było rażące, musi być doniosłe czy też znaczące. Natomiast interesy konsumenta należy rozumieć szeroko, nie tylko jako interes ekonomiczny, ale też każdy inny, chociażby niewymierny. Zaliczyć tu można również dyskomfort konsumenta, spowodowany takimi okolicznościami jak strata czasu, naruszenie prywatności, niedogodności organizacyjne, wprowadzenie w błąd oraz inne uciążliwości, jakie mogłyby powstać na skutek wprowadzenia do zawartej umowy ocenianego postanowienia. Przy określaniu stopnia naruszenia interesów konsumenta należy stosować nie tylko kryteria obiektywne (np. wielkość poniesionych czy groźących strat), lecz również względy subiektywne związane bądź to z przedsiębiorcą (np. renomowana firma), bądź to z konsumentem (np. seniorzy, dzieci). Konieczne jest zbadanie, jaki jest zakres groźących potencjalnemu konsumentowi strat lub niedogodności.

Konieczne jest również ustalenie, jak wyglądałyby prawa i obowiązki konsumenta w sytuacji braku analizowanej klauzuli (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2007-03-19, sygn. akt III SK 21/06 oraz z dnia 2007-10-11, sygn. akt III SK 9/07). Jeżeli przepisy ogólne stawiają konsumenta w lepszej sytuacji niż postanowienia proponowanej umowy, to w zasadzie postanowienia te należy uznać za niedozwolone. Odstępstwo od tej zasady możliwe jest tylko, o ile zmiana jest uzasadniona specyfiką wzajemnych świadczeń lub jest kompensowana innymi postanowieniami wzorca.

Oceniając w świetle powyższego kwestionowane postanowienie wzorca stosowanego przez pozwanego stwierdzić należy, iż kwestionowana przez powoda klauzula stanowi niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385[1] § 1 kc, ponieważ jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumentów poprzez wyłączenie i ograniczenie odpowiedzialność pozwanego Banku względem konsumenta za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania, podczas gdy obowiązujące przepisy prawa nie przewidują takiej możliwości.

Stosownie do art. 725-733 kc oraz przepisów ustawy Prawo bankowe (Dz.U. z 2002 r., Nr 72, poz., 665 ze zm.) umowa rachunku bankowego ma charakter stosunku cywilnoprawnego.

Art. 52 prawa bankowego określa co powinna zawierać umowa rachunku bankowego. Punkt 10 tegoż artykułu określa, iż w umowie należy zawrzeć postanowienie co do zakresu odpowiedzialności banku oraz wysokości odszkodowania banku za prowadzenie rachunku bankowego. Nie oznacza to jednak, iż postanowienia umowy w tym zakresie mogą zostać określone dowolnie, z pominięciem obowiązujących strony umów cywilnoprawnych, przepisów prawa (zwłaszcza, że w umowach z konsumentami zasada swobody umów ulega ograniczeniu ze względu na treść art. 385[1] § 1 kc).

Zdaniem Sądu kwestionowane w niniejszej sprawie postanowienie zmierza do przerzucenia na konsumentów ryzyka gospodarczego związanego z prowadzoną przez pozwanego działalnością gospodarczą, polegającego na obowiązku ponoszenia przez Bank ewentualnej odpowiedzialności odszkodowawczej względem klientów z tytułu niewykonania bądź nienależytego wykonania zobowiązania.

Zgodnie z art. 354 kc określającym sposób wykonania zobowiązania – dłużnik powinien wykonać zobowiązanie zgodnie z jego treścią i w sposób odpowiadający jego celowi społeczno – gospodarczemu oraz zasadom współzycia społecznego. Ponadto zgodnie z art. 355 kc § 2 kc. należyta staranność dłużnika w zakresie prowadzonej przez niego działalności gospodarczej określa się przy uwzględnieniu zawodowego charakteru tej działalności. Zatem nieuprawnione jest wyłączenie odpowiedzialności Banku, będącego instytucją zaufania publicznego za szkody powstałe w wyniku realizacji umowy rachunku bankowego.

W cenie Sądu podkreślenia wymaga, że pozwany dokonał interpretacji zapisu, zawężając swoją odpowiedzialność do odpowiedzialności deliktowej (art. 415 i następne k.c.), w sytuacji, gdy odpowiadać on może również w oparciu o reżim odpowiedzialności kontraktowej (art. 471 k.c. i następne), jak również gwarancyjnej (np. art.64 prawa bankowego). Świadczy to o niejednoznaczności zapisu i zbyt dużej ogólności, dającej tylko pozwanemu prawo do dokonywania oceny, za jakie okoliczności nie będzie ponosił odpowiedzialności.

Dla porządku, na marginesie, należy odnieść się do całości postanowienia stosowanego przez pozwanego, o treści:

„Bank nie ponosi odpowiedzialności za ewentualne szkody powstałe w wyniku zaistnienia okoliczności niezależnych od Banku, a w szczególności spowodowane:

- 1) działaniem siły wyższej lub
- 2) działaniem organów władzy publicznej.”

W świetle powyższego zapisu w ocenie Sądu szczególnie rażące jest arbitralne i jednostronne rozszerzanie okoliczności wyłączających odpowiedzialność pozwanego wobec konsumenta o okoliczności, którym pozwany usiłuje nadać rangę siły wyższej, mimo, że działanie organów władzy publicznej nie ma i nie może mieć rangi siły wyższej.

Wskazane okoliczności nie spełniają też przesłanek powszechnie przyjętej definicji siły wyższej, ponieważ nie mają charakteru nagłych i nie dających się przewidzieć ani uniknąć sytuacji lub wydarzeń, zatem zamieszczenie ich we wzorcu świadczy o celowym dążeniu do zwiększenia katalogu zdarzeń, których zaistnienie ma wyłączać odpowiedzialność pozwanego z tytułu niewykonania umowy.

Podkreślenia wymaga, że pozwany jako profesjonalista ma pełną świadomość z jaką częstotliwością może dochodzić do niewykonania umowy i celowo dąży do stworzenia szerokiego katalogu okoliczności wyłączających jego odpowiedzialność.

Wobec tego próbę rozszerzenia katalogu przyczyn za który pozwany nie ponosi odpowiedzialności względem konsumenta zawartą w kwestionowanym postanowieniu należy uznać za sprzeczną z dobrymi obyczajami i rażąco naruszającą interesy konsumentów wskutek nierzetelnego traktowania konsumenta przez jego kontrahenta i nadużywania uprzywilejowanej pozycji profesjonalisty w stosunkach z konsumentami.

Analiza postanowienia w całości prowadzi do tożsamyh wniosków, co analiza zakwestionowanej przez powoda części. Działania siły wyższej oraz organów władzy publicznej zostały bowiem wymienione jako przykład („a w szczególności”), co nie zmienia faktu, że Bank zastrzegł sobie brak odpowiedzialności za szkody spowodowane okolicznościami od niego niezależnymi.

W związku z powyższym należy stwierdzić, iż pozwany w sposób istotny (z naruszeniem przepisów Prawa bankowego), ograniczył odpowiedzialność względem konsumentów za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązań, czym wypełnił przesłanki art. 385[1] § 1 kc oraz art. 385[3] pkt 2 kc.

Zamieszczenie przez pozwanego we wzorcu umownym zakwestionowanego postanowienia jest więc sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumentów wskutek nierzetelnego traktowania konsumenta przez jego kontrahenta.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 385[1] § 1 kc, Sąd uznał postanowienie wzorca umowy za niedozwolone, zaś na podstawie art. 479[42] § 1 kpc zakazał jego wykorzystywania w obrocie z udziałem konsumentów.

O publikacji prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt strony pozwanej zarządzono na podstawie art. 479[44] kpc.

O kosztach postępowania orzeczono w oparciu o art. 98 kpc, zgodnie z którym strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony.

Przyznane stronie koszty stanowią wynagrodzenie pełnomocnika procesowego w wysokości 360 zł - ustalone na podstawie § 14 ust. 3 pkt. 2 w zw. z § 2 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. nr 163. poz. 1349 ze zm.).

Mając na uwadze wynik sprawy, orzeczenie o nakazaniu pobrania od strony pozwanej opłaty od pozwu uzasadnia przepis art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. nr 167 poz. 1398 ze zm.).